

Valtuustokauden strategian väliarviointi

Painopistealueittaisten työryhmien arviointitekstit

Painopistealue: Kaupungin talous tasapainossa

1. Kuinka strategia on toteutunut ja toteutumassa painopistealueen Kaupungin talous tasapainossa osalta?

A) Kuinka strategia on edistynyt painopistealueen osalta tilanteeseen 31.12.2014 mennessä?

Valtuustokauden strategian keskeiset taloustavoitteet johdettiin talouden tasapainottamis- ja velkaohjelmasta. Vuoden 2014 lopun tilanteessa talouden tasapainolle asetetuista mittareista vuosikate on toteutunut vuosina 2013 ja 2014 budjetoitua parempana. Molempina vuosina vuosikate on riittänyt kattamaan kaupungin omat nettoinvestoinnit, mutta kaupungin lainamäärä on kuitenkin kasvanut edelleen Kehäradan ja Kehä III:n rahoittamisen johdosta.

Käyttötalouden tasapainoa on vuosikatteen lisäksi mitattu verotulojen muutoksen ja toimintakatteen muutoksen erotuksella sekä toimintakulujen kasvuprosentilla. Vuosien 2013 - 2014 yhteenlaskettu verotulojen kasvu on riittänyt kattamaan vastaavan ajankohdan toimintakatteen kasvun. Toimintakulut puolestaan kasvoivat 2013 vuonna 2,2 prosenttia ja vuonna 2014 vastaavasti 2,7 prosenttia. Toimintakulujen kasvu on ylittänyt lakisääteisistä velvoitteista ja palvelutarpeen kasvusta johtuen TVO-tason eräiden palvelujen osalta alittaen kuitenkin molempina vuosina muutetun talousarvion toimintakulut. Vuonna 2013 kaupungin toimintakulujen kasvu oli suurten kaupunkien vertailussa selvästi alimmalla tasolla.

Talouden tasapainottamis- ja velkaohjelman taustalla oli tarve saada velkaantumiskehitys hallintaan raskaiden investointivuosien osuttua päällekkäin talouden taantuman kanssa. Yhdeksi päämääräksi strategiassa on asetettu lainamäärän kasvun rajaaminen enintään TS 2013-2016:n mukaisiksi. Vuoden 2014 lopun tilanteessa kaupungin lainamäärä on 1 063 milj. euroa, kun TS 2013-2016:ssa vuoden 2014 lopun lainamääräksi ennakoitiin 1 061 milj. euroa. Toteutunut lainamäärä on noin 2 milj. euroa tavoitetasoa korkeampi.

Keskeinen lähde kaupungin talouden tasapainottamiselle on tulopohjan vahvistaminen: tulopohjalle asetetut strategian päämäärät liittyivät maanmyyntivoittoihin sekä yhteisövero- ja kunnallisverotuloihin. Maanmyyntivoittojen tavoite koko strategiakaudelle oli 120 milj. euroa, vuosien 2013 - 2014 toteuma on 69,5 milj. euroa. Kaupungin yhteisöveron jako-osuus nousi vuonna 2013 ja laski hieman vuonna 2014. Vuoden 2014 lopun tilanteessa kaupungin yhteisöveron jako-osuus on 4,8 prosenttia, kun vuoden 2012 lähtötaso oli 4,6 prosenttia.

Vantaan asukaskohtaiset kunnallisverotulot puolestaan ovat kahdessa vuodessa kasvaneet 3 600 eurosta vuoden 2014 tilanteen 3 722 euroon. Vuosien 2013 - 2014 tarkastelussa Vantaan asukaskohtaiset kunnallisverotulot ovat kasvaneet suhteellisesti nopeimmin pääkaupunkiseudulla huolimatta Espoon 0,25 prosenttiyksikön kunnallisveronkorotuksesta vuodelle 2014.

Kumppanuuksien hyödyntäminen on esillä myös valtuustokauden strategian talous tasapainoon painopistealueella. Mittareiksi on asetettu Kivistön maanmyyntitulot, joita tavoitellaan 8 milj. euroa vuodessa, sekä Kivistön keskusta-alueen rakentuneen tai rakentumassa olevan alan osuus strategiakauden lopun tilanteessa. Vuosina 2013 ja 2014 on Kivistöstä saatu maanmyyntituloja yhteensä jo 24,2 milj. euroa. Kivistön keskustan asuntorakentaminen on lähtenyt hyvin käyntiin ja asunnot ovat käyneet hyvin kaupaksi. Kivistön keskusta-asumisen 1 -asemakaava-alueen ensimmäiset asuinrakennukset valmistuvat keväällä 2015 ja kaava-alueen viimeisetkin tontit ovat rakenteilla vuonna 2016. Keskusta-asumisen 2 -asemakaava tuli voimaan lokakuussa 2014

ja rakentaminen alkaa vuonna 2015. Myös Kivistön keskusta-asumisen 4 -asemakaava on pitkälti rakennettu tai rakenteilla vuonna 2016. Asuntomessualueen vapaana olevat tontit, joita on tarvittu mm. messutelttoja varten, tulevat myyntiin vuosina 2015-2016. Tavoitteena on edelleen, että Kivistön keskusta-alueen Kehäradan pohjoispuolisesta osasta puolet on rakennettu tai rakenteilla vuonna 2016.

B) Mikä on arvio strategian toteutumisesta painopistealueen osalta valtuustokauden 2013–2017 loppuun mennessä?

Vuosien 2013 ja 2014 aikana Suomen kansantalous on ollut edelleen taantumassa ja työttömyys on lisääntynyt. Kaupungin tulopohjan kehitykseen liittyykin toimintaympäristöstä johtuen edelleen epävarmuutta, mikä vaikuttaa myös strategisten tavoitteiden toteutumisenäkymiin. Tavoitteena tulee strategian mukaisesti edelleen pitää sitä, että suurten liikennehankkeiden valmistuttua kaupungin vuosikate ja investointitaso saadaan mahdollisimman pitkälti vastaamaan toisiaan ja näin ollen kaupungin velkaantumiskehitys hallintaan.

Vuoden 2015 jälkeen Kehäradan ja Kehä III:n investointien rahoitus on käytännössä päättynyt, mikä laskee kaupungin kokonaisinvestointitasoa. Talouden tasapainottamista koskevien päämäärien toteutuminen riippuu tulopohjan kehityksen lisäksi siitä, miten hyvin kaupungin menokehitys saadaan pidettyä verorahoituksen kasvua vastaavalla tai sitä alemmalla tasolla. Riskejä päämäärien toteutumiselle ovat kasvavat paineet kaupungin oman investointitason nostamiselle muun muassa perusparannusten toteuttamiseksi sekä kuntien menoja kasvattavat uudet lakisääteiset velvoitteet. Korkokulujen kasvu on merkittävä riski pidemmällä aikavälillä, mutta kuluvalle strategiakaudella ei ole näköpiirissä merkittävää nousua korkotasossa.

Yhteisöveron jako-osuutta koskeva tavoite toteutunee myös koko strategiakautta tarkastellen. Kehäradan uudet asemanseudut sekä vanhojen keskustojen täydennysrakentamishankkeet tuovat yrityksille uusia sijoittumismahdollisuuksia ja kasvattavat kaupungin vetovoimaisuutta. Asukaskohtaisten kunnallisverotulojen kasvua tukevat niin ikään käynnissä olevat hankkeet ja vilkas asuntorakentaminen. Tärkeää kunnallisverokehityksen kannalta on myös kaupungin aseman paraneminen maan sisäisessä muuttoliikkeessä.

Kokonaismaanmyyntivoittoja ja Kivistön maanmyyntiä koskevien tavoitteiden toteutuminen vaikuttaa todennäköiseltä. Kivistön rakentuminen on käynnistynyt myönteisesti, mikä näkyy myös maanmyyntivoittotavoitteiden ylittymisenä vuosina 2013 ja 2014.

Painopistealue: Kaupunkirakenne eheytyy

1. Kuinka strategia on toteutunut ja toteutumassa painopistealueen Kaupunkirakenne eheytyy osalta?

A) Kuinka strategia on edistynyt painopistealueen osalta tilanteeseen 31.12.2014 mennessä?

Kaupunkirakenteen kehittyminen päämäärän suuntaan on tällä valtuustokaudella erityisen dynaamista, koska Kehäradan käyttöönotto kesällä 2015 ja Kehä III:n parannustöiden valmistuminen 2016 aikana vahvistaa joukkoliikennevyöhykkeen ja keskustojen roolia kaupunkirakenteessa.

Asukasmäärät kilometrin säteellä asemista/joukkoliikenteen runkovyöhykkeillä ovat kehittyneet tavoitteiden mukaisesti. 1000 metrin vyöhykkeen asukasmäärästä on saavutettu tällä hetkellä 45 % ja joukkoliikenteen runkovyöhykkeen tavoitteesta 38 %. Tavoite on kuitenkin mahdollista saavuttaa, koska asuntorakentamisen määrä Kivistössä, Tikkurilassa ja Myyrmäessä on tällä hetkellä merkittävää.

Kasvihuonepäästöt ovat jatkaneet laskuaan jo neljättä vuotta. Viimeisimmät tiedot ovat vuodelta 2013 jolloin asukaskohtainen päästö oli 6,3 t CO₂ -ekv/asukas ja vähenemä edellisvuodesta oli 2 %. Kokonaispäästöt vähenivät 1 %. Kaupungin ympäristöohjelma valtuustokaudelle 2013–2016 on laadittu ja hyväksytty lokakuussa 2013.

Kehäradan uusista asemista Kivistöön on suunnitteilla 450 uutta liityntäpysäköintipaikkaa ja Vehkalaan 500 paikkaa. Leinelän asemalle on jo valmistunut noin 60 liityntäpysäköintipaikkaa, ja paikkoja pyritään saamaan lisää jo valmistuneen alueen länsipuolelle.

Kivistön, Leinelän, Vehkalan ja Aviapoliksen alueiden kaavoittamista on priorisoitu kaavoitusohjelmassa.

Keskustoista voimakkaimmin kehittyvät Tikkurila, Myyrmäki ja Kivistö, mutta myös muiden keskustojen kaavoitus on runsasta. Kaupungistumisen uusi aalto on toistaiseksi lisännyt asuntojen kysyntää, mutta uusien kaupallisten palveluiden toteutuminen on ollut heikkoa.

Pyöräteitä on valmistunut 7 km vuonna 2013 ja 8,4 km vuonna 2014. Keskimääräinen vuotuinen lisäystavoite 6,25 km/v on saavutettu.

Arkkitehtuuristrategia valmistuu vuoden 2015 aikana ja sen jatkotyö käynnistetään välittömästi. Tavoitteena on rakentamisen määrätavoitteiden nousemisen lisäksi varmistaa rakentamisen ja ympäristön laatu.

Mittareiden tavoitteet toteutuvat kaupungin toimitilainvestointiohjelman TVO:n tason toteutumisen sekä toimitilamäärän kasvun osalta.

Asuntorakentaminen on Vantaalla vilkastunut ja vuonna 2014 valmistui yhteensä 2022 asuntoa, joten voimassa olevan MAL-aiesopimuksen tavoite (2000 asuntoa) ylitettiin. Valtion tukemien vuokra-asuntojen määrässä (pitkä korkotuki) jäätiin edellisvuosien tapaan tavoitteesta. Niitä rakennettiin vuonna 2014 yhteensä 292 tavoitteen ollessa 400 uutta asuntoa vuosittain. Uusi MAL-aiesopimus vuosille 2016–2019 laaditaan ja hyväksytään vuoden 2015 aikana.

B) Mikä on arvio strategian toteutumisesta painopistealueen osalta valtuustokauden 2013–2017 loppuun mennessä?

Strategian tavoitteet ovat haasteellisia, mutta näyttää siltä, että tavoitteisiin on mahdollista päästä. Helsingin seudun ja valtion välisissä neuvotteluissa tehtiin sopimus koskien asuntotuotannon sekä infrastruktuurihankkeiden edistämistä (ns. "Stubb-Rinne" -sopimus). Vantaalta odotetaan 2000 asunnon valmistumista vuosittain ja kaavoituksen hoitamista niin, niin tavoite voidaan jatkuvasti saavuttaa. Tässä sopimuksessa lisättiin asuntokaavoituksen tavoitetta 25 % (Vantaan kaavoitustavoite nousi 250 000 km²:iin) vuosille 2016 - 2019. Tämän pohjalta kaavoitukseen on lisätty resursseja ja muihin kehittämistoimiin on myös ryhdytty. Näin uusi tavoite on mahdollista saavuttaa.

Kasvihuonekaasupäästöt tulevat laskemaan johtuen lähinnä Vantaan Energian lämpövoimalan käyttöönotosta.

Painopistealue: Kaupungin elinvoima vahvistuu

1. Kuinka strategia on toteutunut ja toteutumassa painopistealueen Kaupungin elinvoima vahvistuu osalta?

A) Kuinka strategia on edistynyt painopistealueen osalta tilanteeseen 31.12.2014 mennessä?

Työllisyyteen liittyvien tavoitteiden toteutuminen riippuu globaalista talouden kehityksestä ja toimintaympäristön muutoksista. Myös maan hallituksen tuleva työllisyys- ja elinkeinopolitiikka heijastuvat tavoitteiden toteutumiseen. Digitalisoinnin ja automatiikan eteneminen muuttavat työllistämisen toimintaympäristöä rajusti tulevina vuosina.

Vantaan kaupungin viestintä on käynnistänyt aktiivisesti uusia kanavia kaupunkiluvan ja kaupunkimarkkinoinnin kehittämiseksi. Kaupunkiviestintää uudistava brändityö valmistui vuoden 2014 loppuun mennessä ja kehärataa sekä lentoasemaa on käytetty kaupunkimarkkinoinnin kärkinä. Vantaata on myös markkinoitu entistä aktiivisemmin asuinpaikkana.

B) Mikä on arvio strategian toteutumisesta painopistealueen osalta valtuustokauden 2013–2017 loppuun mennessä?

Kaupungin vetovoimaisuuden kehittämiseksi elinkeino- ja työllisyyspolitiikkaa on uudistettu. Vantaalla on käynnistetty vuosiksi 2014–2016 elinvoimaohjelma, jonka kautta on käynnistetty ja koottu yhteen laaja-alaisesti kaupungin kilpailukyvyn kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä. Vantaan kaupunki on vuosina 2014–2020 mukana Suomen kuuden suurimman kaupungin yhteisessä 6Aika-ohjelmassa, jossa kaupungit yhdessä pyrkivät uudistamaan palveluitaan ja toimintojaan yhdessä elinkeinoelämän kanssa. Tavoitteena on sekä tehostaa kaupungin toimintoja, mutta samalla myös luoda mahdollisuuksia uuden liiketoiminnan kehittymiseen ja uusien työpaikkojen syntymiseen. Vantaa on saanut ESR -rahoituspäätöksen Ohjaamo Vantaa -projektille, jossa luodaan yhden luukun periaatteella palveluja nuorille. Hankkeessa on tavoitteena tuottaa palveluja kaikille nuorille, jotka etsivät opiskelu- tai työpaikkaa. Projektin on osa valtakunnallista Ohjaamo-hanketta, jota hallinnoivat OKM, TEM ja STM.

Painopistealue: Palvelut uudistuvat

1. Kuinka strategia on toteutunut ja toteutumassa painopistealueen Kaupungin elinvoima vahvistuu osalta?

A) Kuinka strategia on edistynyt painopistealueen osalta tilanteeseen 31.12.2014 mennessä?

Strategia on edistynyt palvelut uudistuvat -painopistealueen tavoitteiden suuntaisesti.

Vantaalaisten sairastavuus on hieman vähentynyt lähtötasosta 2011. Neuvonta-, ohjaus- ja omahoitopalveluja on lisätty. Vantaalaisten hyvinvoinnin kehittymistä seurataan kaupunkitasoisesti vuosittaisella hyvinvointiraportoinnilla. Indikaattorista riippuen, monilla osa-alueilla kehitys on ollut myönteistä, mutta on myös kasvavia haasteita. Työttömyyden kasvu seurannaisvaikutuksineen on yksi keskeisistä palvelutarpeiden taustatekijöistä.

Kuntalaisten osallisuus ja yhteissuunnittelu palvelujen kehittämisessä on lisääntynyt strategisen päämäärän mukaisesti. Kuntalaisten osallisuutta palvelujen kehittämiseen on lisätty esim. päihde-, mielenterveys- ja vanhuspalveluissa. Palvelumuotoilua ja yhteissuunnittelua on käytetty myös mm. varhaiskasvatuksessa, yläkoulutilojen sijoittumista koskien sekä kirjasto- ja nuorisopalveluissa. Vantaa-infon ja lähidemokratiamallin suunnittelussa osallistettiin kuntalaisia sähköisen kyselyn sekä kuntalaisraatien avulla. Osallisuusmallin toimeenpanosuunnitelman mukaisesti osallisuusverkosto on aloittanut toimintansa. Verkoston tavoitteena on kehittää ja tukea yhteissuunnittelun ja palvelumuotoilun käyttöä kaupungin palveluiden suunnittelussa.

Kaupunkipalvelututkimus tehdään kerran valtuustokaudessa, seuraavan kerran vuonna 2016, jolloin strategian arvioinnin yhteydessä voidaan tarkastella kaupunkitasoisesti asiakastytyväisyyden kehitystä verrattuna edelliseen, vuonna 2012 toteutettuun kyselyyn. Vantaa on kustannustehokkuudeltaan suurten kuntien kärkijoukossa. Suurten kuntien vertailutiedot vuoden 2014 osalta eivät vielä ole käytettävissä.

Sosiaali- ja terveystoimi tuottaa suurimman osan palveluistaan ostoina yksityisiltä tai kuntayhtymiltä. Toimialalla on käytössä palvelusetelit neljässä eri palvelussa. Valtuustokauden strategian aikana asukkaiden valinnanvapautta ovat lisänneet myös mm. terveydenhuoltolain ja EU:n potilasdirektiivin uudistukset. Myös sähköisten palvelujen laajentaminen on lisännyt asukkaiden vapautta ajasta ja paikasta riippumattomaan asiointiin. Varhaiskasvatuksessa avoimen varhaiskasvatuksen palveluja on lisätty ja kehitetty yhteistyössä seurakunnan ja muiden toimijoiden kanssa. Lisäksi on tehty yhteistyötä yksityisten palveluntuottajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa palveluseteli otettiin käyttöön vuonna 2014. Se mahdollistaa yksityisten päivähoitopalveluiden käytön entistä laajemmin.

Sähköistä asiointia ja itsepalveluja on lisätty strategisen päämäärän mukaisesti. Sähköisten palveluiden toimenpideohjelma 2014–2017 hyväksyttiin joulukuussa 2013. Toimenpideohjelman mukaisesti työskentely on jatkunut ja vuonna 2014 hyväksyttiin sähköisen asioinnin viitearkkitehtuuri sekä asetettiin Sähköisten asiointipalveluiden kehittäminen -hanke vuosille 2015–2017. Hankkeen tavoitteena on kasvattaa sähköistä itsepalvelua sekä automatisoida palveluprosesseja, tuottaa kaupunkitasoinen ja yhdenmukainen sähköinen asiointikokonaisuus ja synnyttää kyvykkyydet palveluiden sähköistämiseksi ja toiminnan tehostamiseksi. Vantaa-infossa on kuntalaisilla mahdollisuus saada tukea ja neuvontaa sähköiseen asiointiin.

B) Mikä on arvio strategian toteutumisesta painopistealueen osalta valtuustokauden 2013–2017 loppuun mennessä?

Asiakasohjaus ja neuvontapalvelut lisääntynevät tulevina vuosina. Monimuotoistuvan tuen keinoja kehitetään edelleen. Vantaa-infoon keskitetään jatkossa entistä enemmän yhteistä avustavaa palveluneuvontaa. Väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on kunnan päätehtäviä, ja työskentely tavoitteiden saavuttamiseksi jatkuu Vantaalla.

Kuntalaisten osallisuutta ja yhteissuunnittelua lisätään edelleen palvelumuotoilua käyttäen. Työtä tuottavuuden edelleen parantamiseksi jatketaan. Palvelujen tuotetaan kustannustehokkaasti ja toteutumista seurataan kaupunkien välisillä kustannusvertailuilla. Asiantuntijoiden työtehokkuutta voisi mahdollistaa esimerkiksi kehittämällä kaupunkitasoinen ensimmäisen tason palveluneuvonta ja -ohjaus.

Ostopalvelut ja kumppanuus yksityisten palveluntuottajien ja kuntayhtymien kanssa jatkunee vahvana. Ostopalvelujen lisäksi kumppanuutta yksityisten palveluntuottajien, kuntayhtymien ja järjestöjen kanssa lisätään. Kumppanuuden vahvistamiseen järjestöjen kanssa tulisi löytää uusia malleja. Sosiaali- ja terveystoimi arvioi jatkuvasti mahdollisuuksia palvelusetelipalvelujen lisäämiseen.

Kuntalaisten monikanavaista sähköistä asiointia ja itsepalvelua lisätään mm. Sähköisten asiointipalveluiden kehittäminen -hankkeessa saatavissa olevien resurssien puitteissa. Jatkuva kehitystyö on välttämätöntä sote-ratkaisussa vantaalaisten palvelujen turvaamiseksi.

Painopistealue: Muutosta toteutetaan johtamisen kautta

1. Kuinka strategia on toteutunut ja toteutumassa painopistealueen Muutosta toteutetaan johtamisen kautta osalta?

A) Kuinka strategia on edistynyt painopistealueen osalta tilanteeseen 31.12.2014 mennessä?

Kunta 10-tutkimukseen sidottujen mittareiden osalta: päätöksenteon oikeudenmukaisuus, sosiaalinen pääoma, vaikutusmahdollisuudet muutokseen sekä työnantajan suositteluinen, voidaan todeta, että kaikkien osalta ollaan edetty.

Työnantajan suositteluksen uudeksi mittariksi ehdotetaan 79,2 %, kun tavoitetasoksi on aiemmin asetettu 75 %. Tavoite- ja toteuma on tällöin osin samalla tasolla kuin Helsingissä ja Espoossa. Jotta henkilöstön näkemys oman työnantajan suosittelemisesta vahvistuisi, se tarkoittaa entistä parempaa hyvää johtamista ja hyviä toimivia työyhteisöjä, selkeitä tavoitteita ja toimintatapoja sekä mielekkäitä ja motivoivia työtehtäviä sekä kehittymismahdollisuuksien varmistamista tulos- ja kehityskeskustelujen kautta

Sairauspoissaolotavoitteen osalta ei ole edetty. Sairauspoissaolot ovat kasvaneet. Sairauspoissaolojen nousuun yhtenä vaikuttavana tekijänä on ollut viime vuonna voimaan tullut lainsäädännön muutos, jonka seurauksena vuosiloman voi keskeyttää sairastuessaan. Vantaalla sairauspoissaolot nousivat selkeästi kesällä 2014 edellisvuoteen verrattaessa, joten tällä muutoksella oli selkeästi negatiivinen vaikutus Vantaan sairauspoissaoloihin.

Sairauspoissaaloissa on keskityttävä entistä enemmän ennaltaehkäisyyn, ei vain poissaolojen seurantaan: Hyvä työyhteisö, sujuva työn tekeminen ja mielekäs ja motivoiva työ ovat tärkeitä keinoja ehkäistä ennalta sairauspoissaoloja. Hyvä ilmapiiri ja työssä viihtyminen ovat niin ikään avainasioita sairauspoissaolojen ennaltaehkäisyyn. Vantaalla otettiin käyttöön maaliskuussa 2015 eVälke, joka on sähköinen järjestelmä sairauspoissaolojen seurantaan. Terveysjohtamisen yhtenä tavoitteena on myös ”Saada työyhteisöt käyttämään nykyistä aktiivisemmin ratkaisuja työntekijöiden työkyvyn ja hyvinvoinnin edistämiseksi”.

Oppilaitosyhteistyön systemaattisuudessa on vielä paljon tehtävää.

B) Mikä on arvio strategian toteutumisesta painopistealueen osalta valtuustokauden 2013–2017 loppuun mennessä?

Kaikki muut tavoitteet saavutettaneen, mutta sairauspoissaoloja ei saatane laskemaan tavoitteen mukaiselle tasolle. Henkilöstön vaikutusmahdollisuudet muutoksiin on haaste ottaen huomioon mahdollisen sote-muutoksen, joka perustuu lainsäädäntöön ja tulee olemaan iso muutos myös henkilöstölle. Muutoksen johtamisessa ja muutostilanteissa on erittäin tärkeää henkilöstön sitouttamiseksi henkilöstön mukanaolo ja vaikutusmahdollisuuksien luominen heitä itseään koskevilla muutoksissa.